

היסטוריה

022281, קיץ תש"ף, חרשים ולקויי שמיעה

שים לב!

השאלות במבחן חוברו מן החומר המפורט להלן

שימו לב: הפירוט המלא של תוכנית הלימודים נמצא באש"ב: [נושאי הלימוד](#)

בית שני – ממדינת מקדש לעם הספר

פרק רביעי: ממדינה חשמונאית עצמאית לכיבוש רומי וחורבת בית המקדש

א. ציוני דרך עיקריים בבניית המדינה החשמונאית וביסוסה:

- קושי דמוגרפי
- התייחסות לשליטי המדינה החשמונאית מן הבחינות האלה:
 1. התרחבות טריטוריאלית: היכרות עם המפה של יהודה, שנכללה בה מרבית ארץ ישראל.
 2. שינויים דמוגרפיים (כולל מדיניות הגיור).
 3. שינויים במעמד המנהיג ובסמכויותיו הפוליטיות והדתיות.

ג. דפוסי השלטון הרומאי בא"י ('מלך חסות' – הורדוס, הנציבים)

- השלטון הרומאי העקיף: דמותו של 'מלך החסות' הורדוס
- 2. המאפיינים העיקריים של ששלטון הורדוס: נאמנות לרומא ולשליטה המתחלפים, תמיכה באוכלוסייה ההלניסטית בא"י, מפעלי הבנייה המפוארים.

ד. הסיבות למרד הגדול והעמדות השונות בוויכוח על היציאה למלחמה ברומאים

- הסיבות למרד הגדול: פגיעה בחיי הדת וברגשות הדתיים של היהודים; מתח בין היהודים לנוכרים עקב חיזוק מעמד האוכלוסייה הלא יהודית על ידי השלטון הרומאי; מצוקה כלכלית, מעשי העושה של הנציבים, הגברת הקיטוב הכלכלי; התגברות הקנאות הקיצונית ורוח המרד, הופעת קבוצות קיצוניות.

ה. תוצאות המרד וחורבן בית המקדש

- תוצאות המרד: חורבן ירושלים וחורבן בית המקדש – המרכז הדתי, משפטי, מדיני, הרס דמוגרפי – דלדול אוכלוסין, הרב כלכלי, אובדן המנהיגות הדתית, שינוי במעמדה של יהודה לאחר החורבן.

פרק חמישי: בין ייאוש לבנייה: מירושלים ליבנה

א. רבן יוחנן בן זכאי והקמת המרכז ביבנה

1. המשבר שנוצר בחברה היהודית עקב חורבן בית המקדש והסכנות שמשקפו לחברה היהודית עקב משבר זה:

- אווירת הייאוש והמשבר עקב התבוסה ותקנות הכיבוש שהנהיגו הרומאים
- השלכות אובדן המרכז של הציבור היהודי (ההשלכות הדתיות והמוסדיות)
- החשש מפני הכחדת הישוב בארץ ישראל והעם היהודי.

ערים וקהילות, חברה ותרבות בימי הביניים

לפירוט נושאי הבחינה ראו מסמך המיקוד הכללי לשאלון 022281

הנחיות להוראת נושאי בגדד ופראג: [הנחיות להוראת נושאי בגדד ופראג](#)

הלאומיות בישראל ובעמים, ראשית הדרך עד 1920

א. הלאומיות המודרנית באירופה במאה ה-19:

א-: 1 מבוא להוראת נושא הלאומיות המודרנית באירופה במאה ה-19

1. מה קושר ומלכד את בני אותו לאום? (שפה, מנהגים ומסורות, עבר משותף, מוצא משותף, סמלים, זיקה למולדת, השאיפה של בני הלאום לחיות במדינה עצמאית משלהם).

א-: 2 הגורמים לצמיחת התנועות הלאומיות שהתגבשו באירופה במאה ה-19: (3 גורמים מתוך המופיעים כאן)

1. השפעת עקרונות תנועת ההשכלה - העקרונות המרכזיים של תנועת ההשכלה היוו את הבסיס שעליו נשענו השינויים (שינויים במקור הידע, שימוש ביקורתי בידע, ההכרה שכל בני האדם שווים בזכויות היסוד לחיים, לחירות ולקניין, ההכרה בעיקרון ריבונות העם והאמונה ב"קידמה").

2. השפעת תופעת החילון, שהלכה והתרחבה, על בני האדם (הבהרת מושג החילון- שבירת הבלעדיות של הדת ומוסדותיה בחיי הפרט והחברה ולא בהכרח נטישה של האמונה).

3. השפעת התנועה הרומנטית על התפתחות התנועות הלאומיות במאה ה-19 (חשיבות הרגש והדמיון, שיבה אל העבר והעצמותו, חיפוש אחר סימנים ייחודיים של קבוצות בני אדם, כינוס והעצמה של התרבות העממית: אגדות עם ופולקלור).

4. השפעת אירועים פוליטיים בשלהי המאה ה-18 וראשית המאה ה-19 על התפתחותן של תנועות לאומיות באירופה במאה ה-19 (הדי המהפכה האמריקאית, הדי המהפכה הצרפתית ותקופת שלטונו של נפוליאון).
5. השפעת תהליכי התיעוש והעיור על אנשים שנחקו לעולם חדש ומנוכר. (במה הלאומיות היוותה מענה למציאות החדשה שנוצרה?)
6. השפעתן של תמורות בתחבורה, בתקשורת, בחינוך ובתרבות על אורח החיים והחשיבה של בני האדם. במה תמורות אלו סייעו להפצת הלאומיות.

א-3: המאפיינים ודפוסי הפעילות של התנועות הלאומיות שהתגבשו במאה ה-19 באירופה

1. המאפיינים של מנהיגי התנועות הלאומיות ותומכיהם באירופה במאה ה-19 (המעמד החברתי אליו השתייכו המנהיגים, מקור סמכות המנהיג ואמונה ביכולת לשנות את הסדר החברתי – הפוליטי הקיים).

ב. התנועה הלאומית היהודית המודרנית – הציונות ומאפייניה העיקריים

ב-1: הגורמים לצמיחתה ולהתארגנותה של התנועה הציונית:

- ראשית הטלת הספקות בפתרון האמנציפציה לאור גילויי האנטישמיות במערב ובמרכז אירופה.
- גילויי האיבה כלפי היהודים מצד השלטון והחברה במזרח אירופה.
- השפעת רעיונות הלאומיות והפעילות של התנועות הלאומיות במאה ה-19 באירופה על היהודים.

ב-2: פועלו של בנימין זאב הרצל לבניית התנועה הציונית ולארגונה:

- בעיית היהודים והפתרון המוצע לה בספרו של הרצל 'מדינת היהודים'
- הקונגרס הציוני הראשון ותוכנית באזל.
- ניסיונותיו של הרצל לקבל צ'רטר מהסולטן העות'מאני והשגת הסכמת המעצמות (גרמניה, הקיסרות הרוסית ובריטניה) למתן ערבויות לצ'רטר זה.
- פולמוס אוגנדה

ג. פעולותיהם של הציונים בארץ ישראל עד מלחמת העולם הראשונה

- הנחת התשתית לתרבות וחינוך עברי: 'מלחמת השפות' ופעילותו של אליעזר בן יהודה
- ד. התנועה הציונית והישוב היהודי בארץ ישראל בזמן מלחמת העולם הראשונה
- 2. מדיניות השלטון העות'מאני (גימל פחה) כלפי היישוב היהודי בארץ ישראל בזמן מלחמת העולם הראשונה: גורמים, יעדים ודרכי פעולה
- מה הניע את המדיניות העות'מאנית (יחס עויין לעולים הציונים שהגיעו ממדינות שהשתייכו ל'מדינות ההסכמה': עוינות למיעוטים לאומיים).

- יעדי השלטון העות'מאני: פגיעה בפעילות התנועה הלאומית היהודית – ציונות; סיפוק צורכי המלחמה.

4. הצהרת בלפור: תוכנה, הקשיים הנובעים מנוסח ההצהרה, האינטרסים של בריטניה במתן ההצהרה, כיתד קיבלו אותה הציונים, היהודים המשתלבים והערבים.

המאבק על הקמת המדינה

1 – ג: מאבק היישוב היהודי בשלטונות המנדט הבריטי:

המאבק הצבאי:

- הקמת תנועת המרי העברי – גורמים, דרכי פעולה, מבצעים עיקריים נסיבות פירוקה.

העפלה – המאבק להבאת עולים לארץ:

- המאבק המתמשך להבאת מעפילים חרף המדיניות המגבילה של הבריטים. המאמצים הכרוכים בהבאת כל אוניה ואוניה (רכישת האוניות, ארגון הצוות, ארגון העולים המוכנים לעלות, המסע, מבצע הורדת המעפילים לחוף והסתרתם בקיבוצים).

- ליווי המעפילים שנתפסו על ידי הבריטים למחנות או בחזרה לאירופה (אקסודוס).

1 – ד: העברת שאלת ארץ ישראל לאו"ם:

- החלטת כ"ט בנובמבר – הפעילות הדיפלומטית היהודית לגיוס תומכים בה, תוכנה, ומשמעותה.

1 - ה: מלחמת העצמאות:

- מאפיינים כלליים של המלחמה

1 – ו: ההכרזה על הקמת מדינת ישראל והקמת צה"ל:

- כיצד מבטאת הקמת צה"ל את המעבר מיישוב למדינה?

1 - ח: הסכמי שביתת הנשק והיווצרות בעיית הפליטים הפלסטינים:

היווצרות בעיית הפליטים הפלסטינים:

- קריסת החברה הפלסטינית – הגורמים לבריחת ערביי ארץ ישראל בשלב הראשון של המלחמה (עד פלישת צבאות ערב)

- עזיבה וגירוש הפלסטינים בשלב השני של המלחמה.

סוגיות נבחרות מתולדות מדינת ישראל

2-ה: השפעת גורמים שונים על גורל היהודים בארצות האסלאם:

- הגורמים השונים שעיצבו את גורל יהודי ארצות האסלאם, החל מסוף שנות ה-40

שימו לב: יש ללמד את מלחמת ששת הימים או מלחמת יום הכיפורים

2 – ז: מלחמת ששת הימים.

- הגורמים לפרוץ מלחמת ששת הימים
- הרחבת המלחמה בחזית עם ירדן וסוריה
- תוצאות המלחמה (בטווח המידי)
- השפעת המלחמה על מדינת ישראל בתחום החברתי, כלכלי, פוליטי וביטחוני

2 – ח: מלחמת יום הכיפורים

- הגורמים למלחמה, הנסיבות בהן פרצה (אירועי סוף השבוע בו פרצה המלחמה)
- תוצאות המלחמה (בטווח המידי)
- השפעות המלחמה על מדינת ישראל (חברתית, כלכלית, ביטחונית ופוליטית).

3: עליה, קליטה ועיצוב החברה והתרבות במדינת ישראל

3-א: העלייה בשנות החמישים והשישים:

- מאפייני העלייה (עליית הצלה, עלייה מבוקרת, עלייה חשאית, ניצולי שואה)

שימו לב: יש ללמד את נושא המעבר מתפיסת 'כור ההיתוך' לרב תרבותיות או את

נושא עיצוב זיכרון השואה

3-ב: המעבר מ'כור ההיתוך' לחברה רב תרבותית

- הכרת המושג 'רב תרבותיות'
- הגורמים למעבר מתפיסת 'כור ההיתוך' לתפיסת ה'רב תרבותיות'
- ביטויי הרב תרבותיות בתחומים שונים בחברה ובתרבות הישראלית (אומנות, תקשורת, חגים עדתיים).

3-ג: התמורות בעיצוב זיכרון השואה

- השפעת משפט אייכמן על יחס החברה הישראלית לשואה בכלל ועל היחס לניצולים בפרט.

- השפעת מלחמות ישאל ופיגועי הטרור על יחס החברה הישראלית לשואה (מלחמת ששת הימים ויום הכיפורים, רצח הספורטאים במינכן, גורל ילדי בית הספר במעלות, חטיפת מטוס אייר פרנס לאנטבה).